L-EWWEL PARTI

25 ta' Gunju, 1986

Imhallfin: -

S.T.O. Carmelo Schembri LL.D. – President Onor. Hugh Harding B.A., LL.D., F.S.A., F.R.Hist.S. Onor. Carmelo A. Agius B.A., LL.D.

Joseph Galea fil-kwalità tieghu ta' Segretarju tal-Każin Nazzjonalista tan-Naxxar

versus

Onor. Ministru tax-Xoghlijiet Pubblići

Qorti Kostituzzjonali – Sentenza – Ritrattazzjoni – Nullità

- Kawża fejn gie allegat li n-nuqqas ta' hrug ta' permessi tal-bini relattivi ghall-każin politiku kien diskriminatorju. Il-Prim'Awla ddikjarat li kienet giet komessa diskriminazzjoni vvjetata fil-konfront tarrikorrent. Is-sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali kienet fuq appell minn din is-sentenza. Il-partijiet ippruvaw jirrittrattaw is-sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali.
- Il-Qorti Kostituzzjonali ddecidiet li s-sentenzi tagħha ma kinux sogġetti għar-ritrattazzjoni u li għalhekk il-proceduri istitwiti għal dan ilgħan mir-rikorrent kienu nulli.

Il-Qorti: -

Rat il-petizzjoni ta' l-imsemmi Joseph Galea fil-kwalità tieghu premessa, li wara li ppremetta:

Omissis;

Rat l-atti kollha rilevanti u opportuni, kompriż il-verbal tasseduta tat-12 ta' Mejju, 1986, minn fejn jidher li l-kawża kienet ġiet differita għat-trattazzjoni dwar il-kwistjoni ssollevata mill-Qorti jekk deċiżjonijiet ta' din il-Qorti humiex soġġetti għal ritrattazzjoni kkontemplata fil-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Pročedura Ċivili;

Semghet lid-Difensuri tal-partijiet dwar dan l-imsemmi punt;

Rat in-nota ta' l-osservazzjonijiet ta' Joseph Galea nomine ppreżentata fis-6 ta' Ġunju, 1986, kif ukoll in-nota ta' l-Onorevoli Ministru tax-Xoghlijiet tat-12 ta' Ġunju, 1986;

Ikkunsidrat:

L-artikolu 47 tal-Kostituzzjoni jikkontempla t-twettiq taddisposizzjonijiet relattivi ghad-drittijiet u libertajiet fundamentali u jiddisponi "inter alia" ..... inter alia fis-subartikolu (1) li bla hsara ghad-disposizzjonijiet (6) u (7) ta' dak l-artikolu, kull persuna li tallega li xi wahda mill-imsemmija disposizzjonijiet tkun giet, tkun qed tigi jew tkun x'aktarx ser tigi miksura dwarha tista' titlob lill-Prim'Awla tal-Qorti Čivili ghal rimedju, u fissubartikolu (2) li l-Prim'Awla tal-Qorti Čivili ghandu jkollha gurisdizzjoni originali li tisma' kull talba simili u tista' taghmel dawk l-ordnijiet, tohrog dawk l-atti u taghti dawk id-direttivi li tqis xierqa sabiex twettaq jew tižgura t-twettiq ta' kull wahda mill-imsemmija disposizzjonijiet. Fis-subartikolu (3) jinghad li jekk f'xi procedura f'xi Qorti li ma tkunx il-Prim'Awla tal-Qorti Ćivili jew il-Qorti Kostituzzjonali tqum il-kwistjoni dwar il-ksur ta' xi wahda mill-imsemmija disposizzjonijiet, dik il-Qorti ghandha tibghat il-kwistjoni quddiem il-Prim'Awla tal-Qorti Civili kemm-il darba fil-fehma taghha t-tqanqil tal-kwistjoni ma tkunx semplicement frivola jew vessatorja;

Fis-subartikolu (4) ta' l-istess artikolu 47 imbaghad jinghad li kull parti fi proceduri migjuba guddiem il-Prim'Awla tal-Oorti Civili skond dan l-artikolu jkollha d-dritt ta' appell guddiem il-Oorti Kostituzzionali. Is-subartikolu (6) jiddisponi li jista' jsir provvediment bi jew skond Att tal-Parlament biex jigu moghtija lill-Prim'Awla tal-Qorti Civili dawk is-setghat b'zieda ghal dawk moghtija b'dan l-artikolu li jkunu mehtiega jew mixtiega sabiex il-Qorti tkun tista' aktar effettivament tezercita l-gurisdizzjoni moghtija bl-istess artikolu. L-ahhar subartikolu, cjoè ssubartikolu (7), jipprovdi li regolamenti tal-Oorti li jipprovdu dwar il-prattika u l-procedura tal-Qrati ta' Malta ghall-finijiet ta' dan l-artikolu jistghu jigu maghmula mill-persuna jew awtorità li ghal dan iz-zmien ikollha s-setgha li taghmel regolamenti tal-Qorti dwar il-prattika u procedura ta' dawk il-Qrati u ghandhom ikunu maĥsuba biex jiĝi żgurat li l-proćedura ghandha tkun b'rikors u illi s-smigh ghandu ikun b'tali heffa possibbli;

L-artikolu 96 tal-Kostituzzjoni jghid li fost il-Qrati Superjuri ghandu jkun hemm dik maghrufa bhala l-Qorti Kostituzzjonali, u din il-Qorti ghandha l-gurisdizzjoni kkonferita lilha bl-istess artikolu, kompriża dik li tisma' u tiddecidi appelli minn deciżjonijiet tal-Prim'Awla tal-Qorti Civili skond l-imsemmi artikolu 47 tal-Kostituzzjoni;

Skond is-subartikolu (4) ta' l-imsemmi artikolu 96, iddisposizzjonijiet tas-subartikolu (6) u (7) ta' l-artikolu 47, li lkontenut taghhom ghadu kemm gie rrilevat, jghoddu ghall-Qorti Kostituzzjonali, u ghalhekk riferenzi ghal dak l-artikolu flimsemmija subartikoli ghandhom jiftiehmu bhala riferenzi ghallartikolu 96;

Ikkunsidrat:

Minn eżami ta' l-imsemmija disposizzjonijiet tal-Kostituzzjoni li l-Qorti rriprodućiet in extenso l-Qorti tigbed dawn il-konsegwenzi:

(1) L-artikolu 47 jikkonferixxi fuq il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili ġurisdizzjoni speċjali. Din il-ġurisdizzjoni tiġi eżerċitata minnha meta tiġi adita b'rikors mill-persuna li tallega lvjolazzjoni tad-drittijiet u libertajiet fundamentali tagħha kkontemplati fil-Kostituzzjoni, jew meta ssir liha riferenza ta' xi kwistjoni dwar il-ksur ta' xi waħda mill-imsemmija drittijiet u libertajiet fundamentali minn xi Qorti li ma tkunx il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili jew il-Qorti Kostituzzjonali;

 (2) Kull deciżjoni tal-Prim'Awla tal-Qorti Civili moghtija fl-eżercizzju ta' l-imsemmija gurisdizzjoni specjali hija appellabbli lil din il-Qorti;

(3) Kemm din il-Qorti u kemm il-Prim'Awla tal-Qorti Civili jistghu jigu moghtija b'Att tal-Parlament setghat ohra b'zieda ghal dawk moghtija bl-imsemmija artikolu 47 u 96 sabiex kull wahda minnhom tkun tista' aktar effettivament tezercita l-gurisdizzjoni taghha;

(4) Billi l-ģurisdizzjoni li ģiet moghtija lil din il-Qorti u lill-Prim'Awla tal-Qorti Ćivili hija wahda specjali u l-funzjonijiet u setghat ta' kull wahda minnhom fl-eżercizzju ta' dik ilgurisdizzjoni huma indikati fl-imsemmija artikoli 47 u 96, mhux lecitu li xi wahda minn dawn il-Qrati teżercita funzjonijiet gurisdizzjonali u setghat mhux ikkontemplati fl-artikoli msemmija. Ghall-eżercizzju ta' funzjonijiet u setghat ohra b'żieda ghal dawk moghtija b'dawk l-artikoli jehtieg Att tal-Parlament;

(5) Isegwi ghalhekk li jekk jiĝi rrikonoxxut fil-kažijiet fuq imsemmija d-dritt tar-ritrattazzjoni kkontemplat fil-Kodići ta' Organizzazzjoni u Pročedura Čivili (u dan id-dritt ta' ritrattazzjoni skond l-istess Kodići fil-kažijiet hemm ikkontemplati jista' jiĝi eżerčitat sija fil-Qorti ta' l-ewwel grad kif ukoll fil-Qorti tat-tieni grad) tkun qed tinghata funzjoni ĝurisdizzjonali u setgha lill-Qorti – Prim'Awla tal-Qorti Ĉivili jew Kostituzzjonali, skond il-każ – li skond il-Kostituzzjoni l-istess Qorti m'ghandhiex;

(6) L-anqas jista' jingibed xi argument favur id-dritt tarritrattazzjoni mir-Regolamenti maghmula bl-Avviż Legali 48 ta' l-1964 u bl-Avviż Legali 49 ta' l-1964. Skond is-subartikolu (7) ta' l-artikolu 47 fuq iččitat (li, kif digà rrilevat, japplika wkoll ghall-każ ta' l-artikolu 96) dawn ir-regolamenti setgħu u kellhom jipprovdu dwar il-prattika u pročedura tal-Qrati, fil-kliem ta' l-istess subartikolu, "ghall-finijiet ta' dan l-artikolu", u kwindi ghall-finijiet tal-ġurisdizzjoni spečjali kif ikkontemplata fl-artikoli 47 u 96. Dan ikompli jsib konferma fis-subartikolu (1) ta' l-istess artikolu 47 li jibda biex jgħid li l-persuna li tallega l-vjolazzjoni u li tapplika għal rimedju tagħmel dan "bla ħsara għaddisposizzjonijiet tas-subartikoli (6) u (7) ta' dan l-artikolu" (fittest Ingliż subject to the provisions of subsections (6) and (7) of this section"), li jfisser li r-regolamenti li għandhom jigu maghmula taht is-subartikolu (7) ghandhom jigu hekk maghmula ghall-finijiet ta' dak li hu kkontemplat fis-subartikolu (1) ta' lartikolu 47, jigifieri ghall-finijiet ta' l-applikazzjoni ghal rimedju maghmula mill-persuna li tallega l-vjolazzjoni tad-drittijiet taghha;

(7) Isegwi ghalhekk li meta fir-Regolament 6 ta' l-Avviż Legali 48 ta' l-1964 gie pprovdut li bla hsara ghar-Regolamenti maghmula bl-imsemmi Avviž id-disposizzjonijiet tal-Kodići ta' Òrganizzazzjoni u Procedura Civili ghandhom japplikaw, dan ghandu jiftiehem li ghandhom japplikaw in kwantu li l-Prim'Awla tal-Qorti Civili tkun qieghda tezercita l-gurisdizzjoni specjali taghha u s-setghat ikkontemplati fl-artikolu 47. Dan jidher car mill-istess kliem tar-Regolament 6 li jghid li ddisposizzjonijiet tal-Kodići ta' Organizzazzjoni u Pročedura Ćivili dwar il-prattika u l-pročedura quddiem il-Prim'Awla tal-Oorti Čivili fl-eżercizzju tal-gurisdizzjoni ordinarja taghha ghandhom japplikaw fl-eżercizzju tal-gurisdizzjoni taghha skond l-imsemmi artikolu 47 tal-Kostituzzjoni, jigifieri ghandhom japplikaw in kwantu dik il-Oorti tkun gieghda teżercita l-gurisdizzjoni u setghat specjali fuq imsemmija, u mhux b'mod li tigi eżercitata gurisdizzjoni mhux ikkontemplata flimsemmi artikolu kif ikun il-kaź kieku kellu jinghata d-dritt tar-ritrattazzjoni;

L-istess jinghad fir-rigward tar-Regolament 11 ta' l-Avviż Legali 49 ta' l-1964 li jiddisponi li "bla hsara ghal dawn ir-Regolamenti, id-disposizzjonijiet tal-Kodići Ćivili dwar il-prattika u pročedura quddiem il-Qorti ta' l-Appell ghandhom "mutatis mutandis" japplikaw ghall-Qorti Kostituzzjonali". L-imsemmija disposizzjoniiet ghandhom jigu applikati in kwantu jistghu japplikaw fl-eżerčizzju tal-gurisdizzjoni specjali kkontemplata flartikolu 96, imma mhux b'mod li tiği ezercitata ğurisdizzjoni mhux ikkontemplata fil-Kostituzzjoni kieku kellu jiği ammess id-dritt ta' ritrattazzjoni;

Jista' jiždied f'dan ir-rigward illi d-dritt ta' ritrattazzjoni – meqjus fil-gurisprudenza ta' interpretazzjoni strettissima (Vol. XLII.I.227; Vol. VI, 365) – huwa kkontemplat fl-imsemmi Kodići tal-Proćedura Ġudizzjarja', u mhux lećitu li **materja partikolari** ta' proćedura ģudizzjarja tiģi introdotta fl-eżerćizzju ta' ġurisdizzjoni spečjali meta l-artikoli 47 u 96 tal-Kostituzzjoni li waqqfu dik il-ģurisdizzjoni spečjali ma jikkontemplawhiex. Ilprattika u proćedura msemmija fl-artikolu 47(7) u fir-Regolament 6 ta' l-Avviż Legali 48 ta' l-1964 u fir-Regolament 11 ta' l-Avviż Legali 49 ta' l-1964 hija l-prattika u proćedura normali tal-Qrati u ma tinkludix materji partikolari;

11-Qorti, ghalhekk, hi tal-fehma li meta l-Kostituzzjoni blartikoli 47 u 96 u bir-regolamenti maghmula skond it-termini ta' dawk I-artikoli pprovdiet ghal gurisdizzjoni u ghal procedura sabiex jigu mwettqa d-drittijiet u libertajiet fundamentali, hija ma akkordatx ukoll id-dritt ta' ritrattazzjoni pretiż mir-rikorrent nomine. Din l-interpretazzioni taghha hija konsona ma' lintenzioni tal-legislatur li ripetutament wera l-preokkupazzjoni tieghu li l-prattika u procedura specjali introdotta minnu blartikoli 47 u 96 tkun spedita kemm jista' jkun possibbli. Infatti, fis-subartikolu (7) ta' l-artikolu 47 jinghad espressament li lprocedura ghandha tkun b'rikors u s-smigh ghandu jkun b'kull heffa possibbli. Fir-Regolament 6 ta' l-Avviż Legali 48 ta' l-1964 jinghad li ghandu jigi zgurat li konsistentement ma' lamministrazzjoni xierqa u kif imiss tal-gustizzja, is-smigh u ddisponiment tal-każ ikun b'heffa kemm jista' jkun possibbli, u fir-Regolament 10 ta' l-Avviz Legali 49 ta' l-1964 jinghad ukoll

l-istess haga. Kieku l-Qorti kellha tirrikonoxxi d-dritt tarritrattazzjoni (haga li, kif gie muri, ma tikkontemplax l-istess Kostituzzjoni) kienet tinnewtralizza u anzi tannjenta l-imsemmi skop tal-legislatur billi tkun qieghda tintrodući pročedura spečjali li – ghap-parti li fl-ewwel istanza ssir b'libell u fl-istadju ta' lappell issir b'petizzjoni, u mhux b'rikors – fin-natura taghha stess tirrendi llużorja l-ispeditezza mixtieqa mil-legislatur u incerta s-sentenza billi r-ritrattazzjoni tista' tintalab fi żmien tliet xhur li jibda jiddekorri b'mod differenti skond il-każ li tahtu tista' tintalab;

Gie objettat fit-trattazzjoni orali li jkun kontrosens li tista' tghid li fil-kawżali ordinarji kollha li jigu deciżi mill-Qrati filgurisdizzjoni normali taghhom hekk id-dritt ta' ritrattazzjoni (naturalment fic-cirkostanzi kongruwi tassattivament stabbiliti mil-ligi) u fil-każ ta' kawża Kostituzzjonali, li tinvolvi drittijiet fundamentali u ghalhekk ta' certu importanza, m'hemmx. Dan l-argument, però, jinjora l-aktar haga fundamentali li tirregola l-materia, cioè li hu ovvju mill-istess ligi li l-legislatur ma riedx li l-kawżi Kostituzzjonali jirćievu l-istess trattament bhal kawżi ohra. Kieku ma kienx hekk l-istess legislatur kien ikun qieghed jikkrea l-possibbilità li decizjonijiet kemm ta' din il-Qorti u kemm tal-Prim'Awla tal-Qorti Civili fl-eźercizzju tal-gurisdizzjoni specjali moghtija lilha bl-artikolu 47 tal-Kostituzzjoni jigu stultifikati u jitilfu hafna jekk mhux ghal kollox, mill-effikacja li l-Kostituzzjoni trid tattribwilhom jekk ghal tul ta' żmien konsiderevoli, kif ga spjegat, jibqghu soggetti ghal ritrattazzjoni;

Il-Qorti tirrileva, fl-ahharnett, illi huwa veru li kif jirrileva l-imsemmi Joseph Galea nomine fin-nota tieghu tas-6 ta' Gunju, 1986, allavolja "fil-Kap. 109 hemm l-artikolu 43 li jaghti dritt ghal "new trial" f'każ partikolari, ĝie rritenut li ma kien hemm xejn li neħħa r-rimedju normali tar-ritrattazzjoni ſ'każijiet oħra, u dwar il-procedura intużaw artikoli generici bħal 21 u 23 tal-Kap. 109 biex il-Qrati applikaw ir-regoli tal-procedura dettati mill-Kodici tal-Procedura Ċivili'';

Huwa daqstant iehor veru, però, li fil-każ tal-Kap. 109 minnaha l-wahda hemm l-artikolu 43 li jghid li "jekk jinsab li wahda mill-partijiet hadet deciżjoni favorevoli mill-Bord minhabba dikjarazzjoni falza maghmula minnha, il-parti kuntrarja tista' taghmel talba lill-Bord ghas-smigh mill-gdid tar-rikors u tista' wkoll tagixxi quddiem il-Qorti kompetenti.....'', min-naha lohra hemm l-artikolu 21 li jghid espressament li "l-Bord ghandu l-istess setghat moghtija mill-Kodići ta' Organizzazzjoni u Proćedura Čivili (Kap. 15) lill-Prim'Awla tal-Qorti Ćivili'';

Id-dičitura ta' din l-ahhar imsemmija disposizzjoni hija manifestament ferm differenti minn dik tar-Regolament 6 ta' l-Avviž Legali 48 ta' l-1964 u tar-Regolament 11 ta' l-Avviž Legali 49 ta' l-1964, li jghidu rispettivament: "Bla hsara ghal dawn ir-Regolamenti, id-disposizzjonijiet tal-Kodiči ta' Organizzazzjoni u Pročedura Čivili dwar il-prattika u lpročedura quddiem il-Prim'Awla tal-Qorti Čivili japplikaw ghal dik il-Qorti fl-ežerčizzju tal-ģurisdizzjoni taghha skond l-imsemmi artikolu 47 tal-Kostituzzjoni ta' Malta...."; u "Bla hsara ghal dawn ir-Regolamenti, id-disposizzjonijiet tal-Kodiči ta' Organizzazzjoni u Pročedura Čivili dwar il-prattika u lpročedura quddiem il-Qorti ta' l-Appell ghandhom "mutatis mutandis" japplikaw ghall-Qorti Kostituzzjonali";

Dawn iż-żewġ disposizzjonijiet ma jgħidux (kuntrarjament għall-każ ta' l-artikolu 21 tal-Kap. 109 b'riferenza għall-Bord li Jirregola l-Kera) li l-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fl-eżercizzju

tal-gurisdizzjoni taghha skond l-imsemmi artikolu 47 ghandha "l-istess setghat" moghtija mill-Kodići ta' Organizzazzjoni u Procedura Civili lill-Prim'Awla fl-ezercizzju tal-gurisdizzjoni ordinaria taghha; l-anqas ma jghidu li din il-Qorti ghandha "listess setghat" moghtija mill-Kodiči ta' Organizzazzjoni u Procedura lill-Qorti ta' l-Appell. Jghidu biss, l-imsemmija disposizzjonijiet, li - dejjem soggett ghal dak li jipprovdi l-istess regolamenti - fil-każ tal-Prim'Awla tal-Qorti Civili fl-eżercizzju tal-gurisdizzjoni specjali moghtija lilha bl-artikolu 47 tal-Kostituzzjoni ghandhom japplikaw id-disposizzjonijiet tal-Kodići ta' Organizzazzjoni u Procedura Civili dwar il-prattika u l-procedura quddiem dik il-Qorti fl-ezercizzju tal-gurisdizzjoni taghha hija dik stabbilita bl-imsemmi artikolu 96 tal-Kostituzzjoni) japplikaw id-disposizzjonijiet tal-Kodići ta' Organizzazzioni u Procedura Civili dwar il-prattika u procedura guddiem il-Qorti ta' l-Appell:

Bl-ebda mod dan ma jista' jiği interpretat fis-sens li kull ma japplika ghal din il-Qorti skond il-Kodići ta' Organizzazzjoni u Pročedura Čivili japplika ghall-Prim'Awla tal-Qorti Čivili fleżerčizzju tal-ģurisdizzjoni spečjali taghha skond l-imsemmi artikolu 47 tal-Kostituzzjoni u ghal din il-Qorti. Kieku lintenzjoni tal-leģislatur kienet dik li l-Prim'Awla tal-Qorti Čivili fl-eżerčizzju tal-ģurisdizzjoni spečjali msemmija jkollha l-istess setghat ta' l-istess Qorti fl-eżerčizzju ordinarja taghha, u din il-Qorti jkollha l-istess setghat tal-Qorti ta' l-Appell, l-iżjed haģa faćli kienet tkun disposizzjoni fis-sens ta' l-artikolu 21 tal-Kap. 109 ġà msemmi. Il-fatt li ma sarx dan huwa indikazzjoni ćara biżżejjed li f'dan il-każ l-intenzjoni ma kinitx l-istess bhal filkaż ta' l-imsemmi Kap. 109;

Fil-fehma tal-Qorti, importanza rilevanti ghandu wkoll il-

kliem užat fis-subartikolu (6) ta' l-imsemmi artikolu 47 tal-Kostituzzjoni (li bis-saħħa ta' l-artikolu 96(4) japplika wkoll għal din il-Oorti), cjoè "..... biex jigu moghtija lill-Prim'Awla tal-Oorti Civili) dawk is-setghat b'zieda ghal dawk moghtija b'dan l-artikolu .....''. Skond dan l-artikolu biex ikun jista' jsir dan jinhtieg Att tal-Parlament, u dan juri bl-izjed mod car li, kuntrarjament ghall-każ ta' l-imsemmi artikolu 21 tal-Kap. 109 li espressament jaghti lill-Bord li Jirregola l-Kera ''l-istess setghat" moghtija mill-Kodići ta' Organizzazzjoni u Procedura Ċivili fil-Prim'Awla tal-Qorti Civili, il-Prim'Awla tal-Qorti Civili ghall-finijiet ta' l-imsemmi artikolu 47 tal-Kostituzzjoni u din il-Qorti ghandhom biss dawk is-setghat li gew moghtija lil kull wahda minnhom rispettivament bl-imsemmija artikolu 47 u 96 tal-Kostituzzjoni. Ghal setghat ohra li m'humiex komprizi f'dawn iż-żewġ disposizzjonijiet jinhtieg provvediment "bi jew skond Att tal-Parlament'';

Il-każ "Ferro vs Segretarju tad-Djar" li għalih saret riferenza fl-imsemmija nota tas-6 ta' Ġunju, 1986, ma jista' jkun ta' l-ebda utilità fis-soluzzjoni tal-kwistjoni in eżami, għax din il-kwistjoni ma kinitx ġiet issollevata f'dik il-kawża;

Ghal dawn il-motivi, ghalhekk, u ghar-raġunijiet esposti, tiddeċidi billi tiddikjara li l-proċedura ta' ritrattazzjoni m'hijiex ikkontemplata u kwindi ma tistax tintuża f'każijiet bhal dak in eżami, u ghalhekk tiddikjara l-petizzjoni ta' l-imsemmi Joseph Galea nomine irrita u nulla u ma tihux konjizzjoni taghha. Fićċirkostanzi tal-każ, l-ispejjeż jibqghu bla taxxa bejn il-partijiet.